

ФЕРНАНДО МАГЕЛАН

Уредница
Корана Боровић

Copyright © ПРОМЕТЕЈ, Нови Сад, 2024.

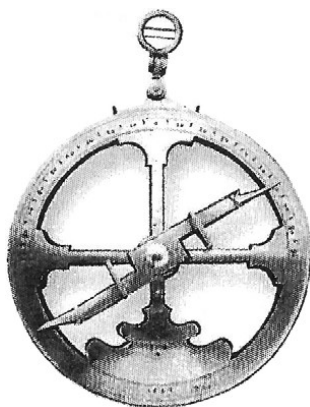
Ова публикација, у целини или у деловима, не сме се умножавати, прештампавати или преносити у било којој форми или било којим средством, без дозволе носиоца ауторских права или издавача, нити може бити на било који други начин или било којим другим средствима дистрибуирана или умножавана без одобрења издавача. Сва права за објављивање ове књиге задржавају носилац ауторског права и издавач, по одредбама Закона о ауторским правима.

ВЕЛИКИ МОРЕПЛОВЦИ

Миломир Краговић

ЈЕДРЕЊАКОМ ОКО ЗЕМЉЕ

Фернандо Магелан

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

*Море је ојасно, а њејове олује сјирашине.
Али ове ѿрејреке нису довољан разлој
да осјанем на обали.*

Магелан

ВАТРЕНО КРШТЕЊЕ

Није мали број хроничара који су записали да је Магеланова пловидба једрењаком око земаљске кугле била догађај који је више задивио људске умове 1522. него лансирање вештачког сателита у орбиту Земље 1957. године. Португалски морепловац који је пловио под португалском и шпанском заставом није, нажалост, завршио своје величанствено путовање. Млади Италијан Антонио Пигафета, који се као добровољац придружио експедицији, брижно је бележио сва своја запажања са путовања; и он је био на броду *Викѿорија* који се, без

вође и четири брода, вратио у Шпанију 1522. године. Пигафетин дневник, и његово аутентично, занимљиво приповедање, постао је трајан документ о епохалној Магелановој пловидби око Земље.

Фернандо Магелан рођен је 1480. године у португалском градићу Саброза, у провинцији Трас ос Мон-тес. Само је у једном спису забележено да се родио 18. маја. Главни Фернандов биограф, Стефан Цвајг, записао је да се, ипак, родио у Порту. Ни о Магелановој породици не зна се много, осим да је племићка, додуше тек на четвртом степену племства, *fidalgos de cota de armas*. То је Магелану омогућавало да носи и оставља у наследство сопствени грб, као и право приступа краљевском двору. По штурим и непоузданим подацима, Фернандо је једно време служио као паж на двору краљице Леоноре.

Има летописаца који тврде да је Фернандов отац био градоначелник Саброзе, да је имао привилеговано детињство и да је рано отишао у краљевски двор у Лисабону на коме је годинама верно служио краљици; да је био веома образован, јер је студирао код најбољих лисабонских ментора. Наводе, такође, да је у својим раним годинама показивао интересовање за навигацију и истраживање.

Када је напунио двадесет четири године, 1504, као фидалго је ступио у ратну португалску флоту. Како пише Цвајг: „Један од хиљаду и пет стотина потчињених

ратника који, заједно са посадом, у истој просторији једу, живе и спавају; управо само један од непознатих војника, међу хиљадама који полазе у рат за освајање света, међу хиљадама који страдају, међу десетинама који успеју да преживе, док увек само један за себе узима бесмртну славу њиховог заједничког дела.“

Судбина је овог младог човека умешала у велике догађаје, и тако је Магелан прво ватрено крштење доживео у поморској бици код Кананора, која се догодила 16. марта 1506. године. Ова битка је представљала одлучујући преокрет у историји португалских освајања. Да подсетимо, великог морепловца Васка да Гаму, када је 1498. године први пут стигао у индијски град Каликут, великодушно је дочекао велики владар Заморин. Чак су тада започела и прва трговања робом.

Неколико година касније, добро наоружани Португалци вратили су се у Каликут, важну трговачку луку, са отвореном намером да загосподаре Индијом. У међувремену се и господар Каликуте Заморин удружио са египатским султаном и Млечанима, који су у овај град слали ливце топова и тобџије.

Ове године срећа је била на страни Португалаца. Морима је пловио смео, срчан

Магелан у луци Каликут

и симпатичан италијански аристократа и пустиолов Лу-
довико де Вартема. Њега нису интересовали индијски
зачини, ни велика зарада, већ је желео само да путује
далеким морима. Сам је говорио да не жели да учи из
књига, јер је имао слабо памћење, већ је хтео својим
очима да види различита места у свету.

Легенда каже да се као први неверник вешто ушуњао
у забрањени град Меку и, после многих опасности, до-
пловио у Индију, Суматру, Борнео, на којима је пре
њега био Марко Поло. По повратку у Индију, преобу-
ченом као муслимански калуђер, у Каликуту су му два
хришћанска ренегата саопштила велику тајну по којој
је Заморин намеравао да нападне Португалце. Због
хришћанске солидарности, ризикујући сопствени жи-
вот, неопажено је успео да оде код португалских запо-
ведника и саопштио им паклени Заморин план. „Владар
је сакупио огромну флоту и спремио је напад на ваше
бродове, да вас затекне неспремне“, рекао је заповед-
ницима. „Јесте ли сигурни у то што причате?“, упитао
је један млади капетан. „Сигуран сам, а вама помажем
као хришћанин, то је мој једини разлог“, одговорио је
самоуверени Лудовико.

Када је 16. марта 1506. године, стотине Замориних
бродова у рану зору кренуло у напад на једанаест пор-
тугалских, мислећи да ће их затећи неспремне, на мору
је започела жестока битка. Португалци су већ били
спремни, али су победу веома скупо платили: имали су